

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО ОБРАЗОВАНИЯ И НАУКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН**

**СЕМЕЙ ҚАЛАСЫНЫҢ
ШӘКӘРІМ АТЫНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ**

Х А Б А Р Ш Ы С Ы

В Е С Т Н И К

**ГОСУДАРСТВЕННОГО
УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ ШАКАРИМА
ГОРОДА СЕМЕЙ**

ISSN 1607-2774

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ

Бас редактор – Әмірбеков Ш.А., саяси ғылымдарының докторы, профессор;

Бас редактордың орынбасары – Қ.Әмірханов., техника ғылымдарының докторы, профессор;

Әпсәлямов Н.А., экономика ғылымдарының докторы, профессор; Атантаева Б.Ж., тарих ғылымдарының докторы, профессор; Вашукевич Ю.Е., экономика ғылымдарының докторы, профессор (Иркутск қ.); Дүйсембаев С.Т., ветеринария ғылымдарының докторы, профессор; Еспенбетов А.С., филология ғылымдарының докторы, профессор; Кешеван Н., PhD, профессор (Лондон қ.); Молдажанова А.А., педагогика ғылымдарының докторы, профессор; Рскелдиев Б.А., техника ғылымдарының докторы, профессор; Тоқаев З.Қ., ветеринария ғылымдарының докторы, профессор; Кәкімов А.Қ., техника ғылымдарының докторы, профессор; Панин М.С., биология ғылымдарының докторы, профессор; Рақыпбеков Т.Қ., медицина ғылымдарының докторы, профессор; Кожебаев Б.Ж., ауылшаруашылығы ғылымдарының докторы.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Главный редактор – Амирбеков Ш.А. - доктор политических наук, профессор;

Заместитель главного редактора – Амирханов К.Ж., доктор технических наук, профессор;

Апсәлямов Н.А., доктор экономических наук, профессор; Атантаева Б.Ж., доктор исторических наук, профессор; Исакова Г.К., доктор политических наук, профессор; Вашукевич Ю.Е., доктор экономических наук, профессор (г. Иркутск); Дюсембаев С.Т., доктор ветеринарных наук, профессор; Еспенбетов А.С., доктор филологических наук, профессор; Кешеван Н., PhD, профессор (г. Лондон); Молдажанова А.А., доктор педагогических наук, профессор; Рскелдиев Б.А., доктор технических наук, профессор; Тоқаев З.К., доктор ветеринарных наук, профессор; Какимов А.К., доктор технических наук, профессор; Панин М.С., доктор биологических наук, профессор; Рахыпбеков Т.К., доктор медицинских наук, профессор; Кожебаев Б.Ж., доктор сельскохозяйственных наук.

© «Семей қаласының Шәкәрім атындағы мемлекеттік университеті» шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорны, 2015

© Республиканское государственное предприятие на праве хозяйственного ведения «Государственный университет имени Шакарима города Семей», 2015

**DYPLOSTOMUM HURONENSE ТРЕМАТОДТАРЫНЫҢ (ЖАЛПАҚ ПАРЗИТ ҚҰРТТАР
КЛАСЫ) ҰЛПАЛЫ ДЕНЕ БҰЛШЫҚ ЕТТЕРІНДЕГІ УЛЬТРАҚҰРЫЛЫМЫ**
И.Ю. Чидунчи, К.К. Ахметов

Аңдатпа: Мақалада Dyplostomum huronense трематодының денедегі бұлшықет жасушасының ультрақұрылымы туралы мәселе қарастырылған. Мақала ағзадағы трематодтарды локация арқылы тыңғылықты талдауға арналған, атап айтқанда трематодтардың Strigeata кіші отрядтарының бұлшық ет жүйесіндегі электрондық-микроскопиялық ерекшеліктері зерделенген. Автор Dyplostomum huronense трематодтарының, жекелеген органдар мен жүйелердің дененің бұлшықетіндегі сипаттамалық ерекшеліктеріне арнайы тоқталып, баяндап өткен. Dyplostomum huronense трематодтарының ұлпалы дене бұлшық еттерін электрондық-микроскопиялық зерттеуі түрлі қалыңдықтағы бұлшық еттердің ультрақұрылымының бірдей екенін анықтап берді.

**ULTRASTRUCTURE OF PARENCHYMAL MUSCULATURE BODY TREMATODES
DYPLOSTOMUM HURONENSE (LA RUE, 1927)**
I.U. Chidunchi, K.K. Ahmetov

The issue of the ultrastructure of muscular cells of the trematode Dyplostomum huronense's body is considered in the article. The work is devoted to the detailed analysis of the trematodes' organs of localization, study of the electron microscopic peculiarities of the muscular system of the trematode from the suborder Strigeata, in particular. Typical peculiarities of the trematode Dyplostomum huronense's body musculature, separate organs and systems are marked out and described by the author. Electron microscopy studies of the parenchymal musculature body flukes Dyplostomum huronense showed that different layers of muscle have common features ultrastructure.

УДК: 591.531

A.B. Kaliyeva¹, R.Zh. Nurgozhin¹, A.A. Bitkeyeva¹, A.V. Tleubaeva²

¹S. Toraigyrov Pavlodar State University, Pavlodar, Kazakhstan

² Shakarim Semey State University, Semey, Kazakhstan

**USING VARIOUS TRAPS FOR THE COLLECTION, CENSUS AND EXTERMINATION OF
HORSEFLIES ON PASTURES AND THEIR EFFECTIVENESS**

Annotation: This article contains generalized information about the use of different traps for the collection, census and exterminating horseflies on pastures.

Keywords: horseflies, bloodsucking Diptera, midges, traps.

One of the major reserves of conservation and productivity of livestock animals is to eliminate the harm caused by bloodsucking Diptera, including a significant proportion of horseflies.

Horseflies (Diptera, Tabanidae) are spread everywhere and are one of the main midges components by harmfulness for animals. World fauna of horseflies for the present has about 3500 species.

The role of horseflies as potential vectors of pathogens significantly increases on pastures where there is a higher concentration of these insects around animals [1].

The most environmentally friendly methods of collecting, accounting and destruction of horseflies is to use traps. In the fight against horseflies the use of attracting means (traps) has long been known. At the beginning of the last century, I.A. Porchinskii suggested using black glue boards for the extermination of horseflies-Haematopota [2]. In the middle of the last century K.V. Skuf'in designed stuffed animal like trap, named after the author, which is widely used in medical and veterinary entomology in diverse variations for the collection of horseflies. The trap remotely resembles the outline of a horse or a cow. The framework of such a trap is made of four-poster poles and covered with dense, dark color, lint-free cloth. On the top, a horseflies catching trap is placed in a special opening. If there is a problem of killing insects, the trap is treated with insecticides. The studies have shown that traps catch not all kinds of horseflies, and preferably those which are usually attack the neck, belly and legs of animals, in this case - flying to the lower shaded side of the stuffed animal, whence they immediately, rushing through the hopper fall into the illuminated

parts of the traps. According to Skuf'in, in places teeming with horseflies, in clear weather one trap catches to 1000 insects [3].

The so-called Manitoba attracting trap is known abroad, device in the form of black acrylic ball suspended on a tubular tripod under a transparent cone-shaped canopy with a container for collecting insects in the top.

In Russian Scientific Research Institute for Veterinary Entomology and arachnology (Russia, Tyumen) a trap has been also designed with attracting device in the form of a black leatherette ball mounted on a tubular stand with three extensions. It was found that this type of trap is 2.5 times more effective than traps of Skuf'in. When used as a device attracting black metal ball trap efficiency is increased 2 times. However, the manufacture of a metal trap is very difficult. As a result of using various options established that a whirligig shaped flies attracting device, made from two metal cones (funnel) with coupled bases and worn on a vertical rack, is as effective as a ball-shaped one. Making a whirligig shaped trap is technically the most simple, and its operation is convenient. Efficiency of application, compared with the trap of Skuf'in, 6-7 times better [4].

However, analyzing the available material, it can be concluded that the spherical and whirligig shaped traps are more efficient to use in forest, foothill, mountain, taiga regions, where the number of flies is very high, compared to the steppe and forest steppe zones, where the use of Skuf'in traps gives very good results.

Greater efficiency and a large variety of flies, harvested by spherical and whirligig shaped traps, is because they get all the insects that attack naturally any parts of the body of animals, since the capturing transparent conical canopy of these traps is above the attracting flies black spherical or whirligig shaped device. The Skuf'in horseflies trap gets only those species that naturally select for bloodsucking the lower portions of the bodies of animals, as an opening through which insects fall into the trap is under the attracting black silhouette. The traps catch only seeking booty female flies, males get into them very rarely. The so-called "pools of death" are used for male capture. For this a small rectangular hole is dug with a depth of 1.5 m and a length of 1 m. The pit is filled with water, the surface of which is treated with kerosene or oil. As studies show, mostly male flies are caught in these pits [5].

The use of "Monchadskiy bells" to attract bloodsucking Diptera is considered ineffective at catching flies [6].

It should also be noted that in addition to horseflies the trap of Skuf'in, spherical and whirligig shaped traps attract and catch a large amount of bloodsucking gnats, zoophilic flies and fewer mosquitoes and biting midges.

References:

1. Shevchenko V.V. Horseflies Kazakhstan. - M., 1960. – 438 p.
2. Porchinskii I.A. Horseflies and the easiest ways to destroy them. Tr. bureau of entomology. T.11, №8. - 1915.
3. Skuf'in K.V. Experience of using the stuffed animal like traps for horseflies. // Zool. journal. T. 29, no. 3. - 1950.
4. Pavlova R.P. Bioecological bases for the protection of cattle from flies (Diptera, Tabanidae) / Author's abstract of diss. on res. doctor degree of biol. sciences. Tyumen, 2000.
5. Monchadskiy A.S. Flying bloodsucking Diptera - gnats. Moscow-Leningrad, Publishing House of the USSR Academy of Sciences. 1952.
6. Lutta A.S. Horseflies Karelia. L. : Science, 1970. 303p.

ЖАЙЛЫМДАРДА СОНАЛАРДЫ ЖИНАУ, САНЫН ЕСЕПКЕ АЛУ ҮШІН ТҮРЛІ АУЛАҒЫШТАРДЫ ПАЙДАЛАНУ ЖӘНЕ ОНЫҢ ТИІМДІЛІГІ А.Б. Калиева, Р.Ж. Нургожин, А.А. Биткеева, А.В.Тлеубаева

Бұл мақалада жайлымдарда соналарды жинау, санын есепке алу үшін түрлі аулағыштарды пайдалану және оларды жою туралы жалпы мәліметтер келтірілген.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ РАЗЛИЧНЫХ ЛОВУШЕК ДЛЯ СБОРА, УЧЕТА ЧИСЛЕННОСТИ И ИСТРЕБЛЕНИЯ СЛЕПНЕЙ НА ПАСТБИЩАХ И ИХ ЭФФЕКТИВНОСТЬ А.Б. Калиева, Р.Ж. Нургожин, А.А. Биткеева, А.В.Тлеубаева

В данной статье приведены обобщающие сведения о применении различных ловушек для сбора, учета численности и истребления слепней на пастбищах.

Е.Т. Абильмажинов, С.Ш. Жұмағали, Д.К. Дүкенбаев БУЫНТЫҚТЫ БЕРІЛІСТІҢ МАТЕМАТИКАЛЫҚ МОДЕЛІ.....	53
Е.Я.Шаяхметов, Т.М. Мендебаев, О.Т.Темиртасов АНАЛИЗ НЕИСПРАВНОСТЕЙ РОЛИКОВ ЛЕНТОЧНЫХ КОНВЕЙЕРОВ В ХОДЕ ЭКСПЛУАТАЦИИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ ВОСТОЧНОГО КАЗАХСТАНА.....	58
А.У. Шингисов, З.Т. Нурсейтова, Б. С.Мыркалыков, А.К. Мустафаева ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ВАКУУМА ДЛЯ РАССЛОЕНИЯ СОСТАВА НАЦИОНАЛЬНЫХ КИСЛОМОЛОЧНЫХ ПРОДУКТОВ.....	63
А.С. Балабекова, Р.С. Алибеков, Э.А. Габрильянц, А.К. Мустафаева ЖҰМСАҚ СЫРҒА ҚОСЫЛАТЫН ӨСІМДІК ҚОСПАСЫНЫҢ ТИІМДІ МӨЛШЕРІН ЗЕРТТЕУ.....	67
С.К. Смагулов, Т.М. Бекмухаметова, У.К. Кенесбекова СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ «ОБЛАЧНЫХ» ТЕХНОЛОГИЙ В КАЗАХСТАНЕ.....	70
Е.И. Геккель, А.Ж. Амиров МАРКЕТИНГОВЫЕ ИНФОРМАЦИОННЫЕ СИСТЕМЫ В СФЕРЕ МЕТАЛЛУРГИИ И ГОРНОДОБЫВАЮЩЕЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	73
Е.С.Орынгожин, А.А. Дуненова ОСНОВЫ ПОЛИМЕРНОГО ЗАВОДНЕНИЯ ДЛЯ УВЕЛИЧЕНИЯ НЕФТЕОТДАЧИ.....	78
Д.Е. Сагатбекова АВТОМАТИЗИРОВАННАЯ СИСТЕМА ОПТИМИЗАЦИИ РАБОТЫ ПРИЕМНОЙ КАМПАНИИ В ВУЗАХ РК.....	80
N.A.Kuderinova, S.M.Kuderinov, M.E.Kuttykadamov, Zh.E.Chigayeva THEODOLITE: FROM PAST TO MODERNITY.....	84
Н.А.Кудеринова, Г.А.Уставич, С.М.Кудеринов, Г.С.Сейтказина АНАЛИЗ СИСТЕМ КООРДИНАТ И ВЫСОТ, ПРИМЕНЯЕМЫХ В ГЕОДЕЗИИ.....	87
БИОЛОГИЯ ҒЫЛЫМДАРЫ	
М.Ғ.Қуанышбаева, А.Д.Айтжанова ШЫҒЫСТАУ ТАУЛЫ АЛҚАБЫНЫҢ ҚОСҚАНАТТЫЛАРЫ.....	92
Б.С. Альжанова, Т.Е.Дарбаева, М.Х.Майданова ЖАЙЫҚ ӨЗЕНІНІҢ ТӨМЕНГІ АҒЫСЫНДАҒЫ ОРМАН ҚАУЫМДАСТЫҚТАРЫНЫҢ ФЛОРАЛЫҚ СИПАТТАМАСЫ.....	95
А.Ж. Амиркулова, А.Ш. Утарбаева, О.В. Чебоненко, Г.О. Рвайдарова УЧАСТИЕ КАТАЛАЗЫ И ПЕРОКСИДАЗЫ В РАБОТЕ АНТИОКСИДАНТНОЙ СИСТЕМЫ РАСТЕНИЙ.....	100
Т.Е.Дарбаева, А.Б.Жумагазиева, Н.Е.Рамазанова СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ ФЛОРЫ СЕВЕРНОГО ПРИКАСПИЯ ПО МАТЕРИАЛАМ В.В.ИВАНОВА.....	104
Т.Е.Дарбаева, А.Б.Жумагазиева, Б.С.Альжанова ТАКСОНОМИЧЕСКОЕ РАЗНООБРАЗИЕ РАСТЕНИЙ СЕВЕРНОГО ПРИКАСПИЯ ПО	

МАТЕРИАЛАМ В.В.ИВАНОВА.....	108
Н.Б.Мапитов, Ш.М.Жумадина РАДИАЛЬНЫЙ ПРИРОСТ СОСНЫ ОБЫКНОВЕННОЙ НА ВСПЫШКИ МАССОВОГО РАЗМНОЖЕНИЯ НЕПАРНОГО ШЕЛКОПРЯДА В ЛЕНТОЧНЫХ БОРАХ НА СЕВЕРО- ВОСТОКЕ КАЗАХСТАНА.....	112
С.Ы. Өмірзақов, Б.Б.Тайманов, К.М.Будикова ҚЫЗЫЛОРДА ОБЛЫСЫНЫҢ КҮРШ АЛҚАПТАРЫНДА СУДЫ ҮНЕМДЕУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ.....	116
Г.А.Садырова К РАСПРОСТРАНЕНИЮ ИСЧЕЗАЮЩИХ РЕДКИХ, ЭНДЕМИЧНЫХ И СУБЭНДЕМИЧНЫХ ВИДОВ ВОСТОЧНОЙ ЧАСТИ ХРЕБТА КЕТПЕН.....	120
Г. А. Садырова ФЛОРА ПАРКА 28 ГВАРДЕЙЦЕВ-ПАНФИЛОВЦЕВ Г. АЛМАТЫ.....	127
Н.С. Саликова, Н.Г. Темирбекова ФИЗИОЛОГО-БИОХИМИЧЕСКИЕ ИЗМЕНЕНИЯ В ОРГАНИЗМЕ ЧЕЛОВЕКА ПОД ДЕЙСТВИЕМ РАДИАЦИИ.....	132
Б.Т. Сариев, А.Н. Туменов, К.Н. Абуов, А.М. Джунусов ТҮЙЫҚ ЖҮЙЕЛІ СУМЕН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТІЛГЕН ҚОНДЫРҒЫЛАРДА БЕКІРЕТҰҚЫМДАС БАЛЫҚТАРДЫ ӨСІРУ КЕЗІНДЕ БИОЛОГИЯЛЫҚ СҮЗГІЛЕРДЕГІ СТРУКТУРАЛАРДЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНЫҢ ӨСЕРІ.....	137
Н.Н.Султаева, С.М.Тугамбаева ТАУЫС ҚҰСЫНЫҢ ТЕХНОЛОГИЯЛЫҚ ДАМУ МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ.....	141
И.Ю. Чидунчи, К.К. Ахметов УЛЬТРАСТРУКТУРА ПАРЕНХИМНОЙ МУСКУЛАТУРЫ ТЕЛА ТРЕМАТОДЫ DYPLOSTOMUM HURONENSE (LA RUE, 1927).....	146
А.В. Kaliyeva, R.Zh. Nurgozhin, А.А. Bitkeyeva, А.У. Tleubaeva USING VARIOUS TRAPS FOR THE COLLECTION, CENSUS AND EXTERMINATION OF HORSEFLIES ON PASTURES AND THEIR EFFECTIVENESS.....	149
С.Е. Уразбаева, М.У. Жаббаева, Н.С. Саликова, М.К. Кариполлаев ПЛЕТИСТЫЕ РОЗЫ КАК ЭЛЕМЕНТ ВЕРТИКАЛЬНОГО ОЗЕЛЕНЕНИЯ.....	151
Э.К. Шалгынбаев, Б.М. Хайруллин, С.К. Копеев, М.Б. Орынбаев ИЗУЧЕНИЕ ИНАКТИВАЦИИ ВИРУСА РИНОПНЕВМОНИИ ЛОШАДЕЙ ДИМЕРОМ ЭТИЛЕНИМИНА И ФОРМАЛЬДЕГИДОМ.....	153
А.А.Керимбаев, Г.К.Мусаева, З.Д.Омарова, М.Б.Орынбаев МОНИТОРИНГ ЛИХОРАДКИ ЗАПАДНОГО НИЛА СРЕДИ ДИКИХ ПТИЦ НА ТЕРРИТОРИИ РК.....	157
Н.Ш. Карипбаева, В.В. Полевик, Л.А.Нағашбекова, Б.Мұқала ШЫҒЫС МЕДИЦИНАСЫНДА ПАЙДАЛАНЫЛАТЫН ҚАЗАҚСТАН ФЛОРАСЫНДАҒЫ ДӘРЛІК ӨСІМДІКТЕР.....	163

Басуға жіберілген күні 15.01.2016 ж. Пішімі 60x84 1/8
Шартты баспа табағы 50,25
Таралымы 300 дана. Бағасы келісімді.

Техникалық редакторы: Тілеубердиев Д.Р.
Беттеуші: Сүлейменова М.Ж.
Безендіруші: Мырзабеков С.Т.

Журнал 19.09.2013 жылдан Қазақстан Республикасының мәдениет және
ақпарат министрлігінде тіркелген.
Куәлік № 13882-Ж
Алғашқы есепке қою кезіндегі нөмері мен мерзімі № 1105-Ж, 10.03.2000 ж.
Жылына 4 рет шығады.

Құрылтайшысы: «Семей қаласының Шәкәрім атындағы мемлекеттік университеті»
Шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорны

Семей қаласының Шәкәрім атындағы мемлекеттік университетінің
баспаханасында басылды.

Редакцияның мекен-жайы: 071412, Шығыс-Қазақстан облысы,
Семей қаласы, Глинка көшесі, 20 «А»,
Тел.: (8-7222) 359-587, эл.почта: rio@semgu.kz